

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

České Budějovice 2011

Petra Waldaufová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Hra na zobcovou flétnu v mateřské škole

Playing Recorder in Kindergarten

Bakalářská práce

České Budějovice 2011

Vedoucí bakalářské práce:

PaedDr. Alena Váchová

Vypracovala:

Petra Waldaufová

Anotace:

Obsahem teoretické části bakalářské práce je krátká charakteristika současného pojetí hudebního vzdělávání, jejich souvislost s cíli a vzdělávacím obsahem, vliv hudby na osobnost dítěte, názory na časnou výuku na hudební nástroj, její rizika a přednosti. V praktické části je vypracován program seznamování s hrou na flétnu s přihlédnutím ke specifické předškolního vzdělávání a rizikům časné hry na nástroj.

Program je zrealizován a vyhodnocen z hlediska dovedností hry dětí na flétnu, jejich vztahu k nástroji a hudbě a celkovému rozvoji osobnosti.

Na videozáznamu je zdokumentován vývoj hudebnosti předškolních dětí pomocí programu seznamování s hrou na zobcovou flétnu.

Klíčová slova : hudební schopnosti, hudební dovednosti, zobcová flétna, předškolní vzdělávání

Abstract:

In the theoretical part of the thesis there is a short description of the current concept of pre-school education, its goals, education curriculum, extra activities, and the influence music on a child personality, views on teaching playing the musical instrument at an early age, its possible weak and strong points. In the practical part there is a detailed program of introduction of playing the recorder concerning the specification of pre-school education and to the risks of playing the instrument at an early age.

The program is implemented and evaluated regarding the children musical skills, their attitude to playing instrument as well as the music in general and their comprehensive personal development.

The recording presents the musical development of pre-school children musical abilities by the means of a program of a gradual introduction of playing the recorder.

Keywords: musical ability, musical skill, recorder, pre-school education

MOTTO:

„Musica maxima nobis naturálie est.“

HUDBA JE NAŠÍ PŘIROZENOSTI NEJBLIŽŠÍ

J.A. Komenský

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci na téma **Hra na zobcovou flétnu v mateřské škole** jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou všechny citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucí bakalářské práce, PaedDr. Aleně Váchové za účinnou metodickou, pedagogickou a odbornou pomoc a další cenné rady při zpracování mé bakalářské práce.

Dětem děkuji za jejich bezprostřednost, spontaneitu a prožívanou radost z hudby, která mě naplňuje.

OBSAH

Obsah	7
Úvod	9
1 Teoretická část	10
1.1 Hudební výchova v současném předškolním kurikulu	10
1.2 Faktory hudebnosti.....	13
1.2.1 Definice základních pojmů	14
1.2.2 Klasifikace hudebních schopností.....	15
1.3 Význam hudby pro rozvoj osobnosti	18
1.3.1 Hudba jako prostředek rozvíjení osobnosti v předškolním věku.....	19
1.4 Hra na hudební nástroj v předškolním věku	21
1.4.1 Úroveň hudebních schopností v předškolním věku	21
1.4.2 Přednosti časné hry na hudební nástroj.....	22
1.4.3 Rizika časné hry na hudební nástroj	23
1.5 Hra na zobcovou flétnu	24
1.5.1 Hlavní zásady výuky na zobcovou flétnu	24
1.5.2 Dovednosti dětí při hře na zobcovou flétnu.....	26
2 Praktická část – Zobcová flétna v mateřské škole	28
2.1 Výzkumné šetření	28
2.2 Metodika seznamování s hrou na zobcovou flétnu.....	40
2.2.1 Formy a metody práce s dětmi:.....	40
2.2.2 Základní kroky pro školní rok při výuce hry na zobcovou flétnu.....	41
2.2.3 Tématická skladba roku – vychází z přírody i hlavních událostí.....	44
2.2.4 Skladba vyučovací hodiny	45

3	Závěr	50
4	Literatura	52
5	Přílohy	54
5.1	Příloha č.1: ukázka vyučovací hodiny – video	54
5.2	Příloha č. 2: ukázka z materiálu- Hrátky s písničkou:	57
5.3	Příloha č. 3 : Fotografie z vyučovací hodiny:	61

ÚVOD

Současné pojetí předškolního vzdělávání si dává za úkol smysluplně obohacovat denní program dítěte a poskytovat mu odbornou péči. Je důležité stavět na promyšleném, lidsky i společensky hodnotném základu, protože předškolní vzdělávání má dítěti usnadňovat nejen jeho další životní a vzdělávací cestu, ale zároveň podle RVP PV, který je nyní výchozím a zároveň stěžejním legislativním dokumentem pro práci v předškolních zařízeních, obohacovat čas strávený v mateřské škole. Proto by tento čas měl být pro dítě radostí a příjemnou zkušeností. Úkolem je rozvíjet osobnost dítěte, napomáhat mu v chápání okolního světa, motivovat ho k dalšímu poznávání a učení, včetně učení žít ve společnosti a podporovat jeho spokojenost.

Lze tyto úkoly naplňovat prostřednictvím hudební výchovy a hry na hudební nástroj?

V této práci bych se chtěla zabývat praktickými ukázkami vyučování na flétnu v mateřské škole. Dlouho jsem se touto problematikou zabývala, protože jsem deset let pracovala pro Hudební školu Yamaha v Českých Budějovicích, kde jsem vyučovala předškolní hudební programy **První krůčky k hudbě** pro děti od dvou do čtyř let, **Rytmické krůčky**, pro děti od čtyř do šesti let s výukou na zobcovou flétnu- jako rytmický nástroj a **Zobcová flétna**- jako melodický nástroj od pěti let věku dítěte. Zároveň jsem spolupracovala na tvorbě metodických materiálů k těmto výukovým programům

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Hudební výchova v současném předškolním kurikulu

Hudební výchova má v předškolním věku své specifické pojetí. Tak, jak se s ní setkáváme v mateřské škole, ji nenajdeme v dalších stupních vzdělávacího systému. Na základní škole už má hudební výchova své jasné vymezení (obsah, časové určení). V předškolním vzdělávání má integrovanou podobu, objevuje se v mnoha situacích a spojitostech. Hudba je chápána jako jeden z nejbohatších a nejdůležitějších zdrojů dětského rozvoje, protože zasahuje do celé osobnosti dítěte. Tak je vymezena i v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (dále RVP PV), kde se promítá do všech vzdělávacích oblastí, jejich dílčích cílů, činností i očekávaných výstupů.

Dítě a jeho tělo

Hudební aktivity mají význam pro fyzické zdraví, pohodu, relaxaci i aktivizaci, rozvoj jemné i hrubé motoriky, manipulačních dovedností.

V kategorii dílčích cílů se jedná např.: o zdokonalování v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace, dýchání, koordinace ruky a oka), ovládnutí tělesných funkcí, rozvoj a užívání smyslů, osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody.

Dítě rozvíjí manipulační činnosti s nástroji, zdravotně zaměřená cvičení (uvolňovací, dechová, relaxační), smyslové hry, hudební a hudebně pohybové hry a činnosti, činnosti zaměřené k poznávání lidského těla a jeho částí.

Očekávané výstupy jsou: sladit pohyb s rytmem a hudbou, ovládat dechové svalstvo, sladit pohyb se zpěvem, vnímat a rozlišovat pomocí smyslů (sluchově rozlišovat zvuky a tóny), ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s jednoduchými hudebními nástroji), zvládat pracovní úkony (postarat se o pomůcky, uklidit po sobě), pojmenovat části těla, některé orgány a znát jejich funkce aj.

Dítě a jeho psychika

Významná je podpora duševní pohody, vnímavosti, vůle a citů, rozvoj řečové schopnosti a jazykové dovednosti, komunikace, příprava k výuce čtení a psaní, rozvoj fantazie a tvořivosti. Podle naznačeného se oblast dále dělí na 3 podoblasti, jimiž jsou:

a) Jazyk a řeč

Zde se dítě učí správně vyslovovat, ovládat dech, tempo i intonaci řeči, porozumět slyšenému (zachytit hlavní myšlenku písně), učit se nová slova a aktivně je používat (ptát se na slova, kterým nerozumí), naučit se zpaměti krátké texty (písničky), sluchově rozlišovat začáteční a koncové slabiky a hlásky ve slovech, sledovat očima zleva doprava, soustředěně poslouchat hudbu, rytmizovat slova a věty.

b) Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

K této podoblasti se k hudebním činnostem vztahuje: vědomě využívat všech smyslů, záměrně pozorovat, všimnout si (nového, pozměněného), záměrně se soustředit na činnost, udržet pozornost, zaměřovat se na to, co je z poznávacího hlediska důležité (odhalovat podstatné znaky, vlastnosti hudebních nástrojů, nacházet podobu a rozdíly, charakteristické rysy), postupovat a učit se podle pokynů a instrukcí, naučit se nazpaměť, úmyslně si zapamatovat a vybavit, řešit problémy, úkoly a situace (myslet kreativně, předkládat „nápady“), vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech (hudebních, pohybových).

c) Sebepojetí, city a vůle

Ve známých a opakujících se situacích a v situacích, kterým rozumí, ovládat svoje city a přizpůsobovat jim své chování, uvědomovat si své možnosti a limity (své silné i slabé stránky), přijímat pozitivní ocenění i případný neúspěch a vyrovnat se s ním, učit se hodnotit svoje osobní pokroky, prožívat radost ze zvládnutého a poznaného, vyvinout volní úsilí, soustředit se na činnost a její dokončení, snažit se ovládat své afektivní chování (odložit splnění svých osobních přání, zklidnit se), být citlivé ve vztahu k věcem, těšit se z hezkých a příjemných zážitků, ze setkávání se s uměním, zachytit a vyjádřit své prožitky (pomocí hudby, hudebně pohybovou improvizací)

Dítě a ten druhý

Hudební a hudebně pohybové hry dávají příležitost ke spolupráci, k nácviку sociálních rolí, k zodpovědnosti k přijetí a dodržování pravidel, dávají prostor k uznání, ocenění a úctě. Z této oblasti můžu zařadit do očekávaných výstupů vztahujících se k hudební výchově následující body: spolupracovat s ostatními, chápat, že všechny děti mají stejnou hodnotu, přestože je každý jiný (něco jiného umí či neumí), dodržovat dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití v mateřské škole, dodržovat herní pravidla, dělit se s jiným dítětem o pomůcky.

Dítě a společnost

Hudba nese duchovní hodnoty společenství, význam má osvojování lidových písní, seznámení s uměleckými díly. Zde se dítě učí např.: pochopit, že každý má ve společenství svou roli, podle které je třeba se chovat, začlenit se do třídy a mezi své vrstevníky, respektovat jejich rozdílné vlastnosti, schopnosti a dovednosti, adaptovat se na život ve škole, zvládat požadavky plynoucí z jejího prostředí (vnímat základní pravidla jednání ve skupině, přizpůsobit se společnému programu, spolupracovat, přijímat autoritu), dodržovat pravidla her a jiných činností, jednat spravedlivě, zacházet šetrně s vlastními i cizími pomůckami (nástroji), vnímat umělecké a kulturní podněty, pozorně poslouchat, sledovat se zájmem dramatické či hudební představení a hodnotit svoje zážitky, vyjadřovat se prostřednictvím hudebních a hudebně pohybových činností, zvládat základní hudební dovednosti vokální i instrumentální (zaspívat píseň, zacházet s jednoduchými hudebními nástroji, sledovat a rozlišovat rytmus).

Dítě a svět

Prostřednictvím hudebních činností a pomocí tradic se dítě seznamuje s vlastními i s jinými kulturami, jazykem a hodnotami. Tím je vedeno k pozitivnímu vnímání odlišností a respektu k jiným kulturám.

Mezi očekávané výstupy patří: orientovat se bezpečně ve známém prostředí, mít povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických

ukázek v okolí dítěte.

1.2 Faktory hudebnosti

V průběhu 20. století se vedly intenzivní diskuse o pojetí hudební schopnosti. Hudební psychologové zaujímali odlišné teorie. Základním problémem bylo, jak definovat hudební schopnost, a zda je tato schopnost určena jediným faktorem, či má více složek. Pokud má hudební schopnost více složek, souvisí spolu nějak tyto složky? Nebo jsou navzájem nezávislé? Výsledkem bádání bylo zjištění, že soubor hudebních schopností je propojený a nefunguje izolovaně od ostatních vlastností osobnosti, protože struktura lidské osobnosti je integrovaným celkem obecných a individuálních schopností.

Teoretická východiska psychologie hudebních schopností a jejich aplikaci na pedagogický a výchovný proces u nás nejdůkladněji propracoval František Sedlák. (Sedlák, 1989) Upozorňuje též na zaměňování termínů hudebnost – hudební nadání. Ve své knize píše, že **hudebnost** je soubor hudebních schopností, umožňujících provozovat hudební činnosti a navázat základní vztah člověka k hudbě. **Hudební schopnosti** jsou podmínkou a východiskem hudebního vývoje jednotlivce. Lze je definovat jako specifické psychické vlastnosti, které umožňují člověku hudbu vnímat, prožívat a aktivně se hudebně projevit. Mezi hudební schopnosti patří **hudební vlohy** a **hudební dovednosti**.

Proto žáci, kteří neumějí zpívat, nemohou být označováni za nehudební, ale za hudebně nerozvinuté. Sedlák zdůrazňuje velký význam kvality výchovného působení.

Hudební nadání je chápáno jako svérázné spojení hudebních schopností s výrazným podílem dědičných a vrozených dispozic, které umožňují hudební projevy a činnosti na vysoké až profesionální úrovni. (Sedlák, 1989)

I hudební nadání podléhá učení a výchově v hudebních třídách, na základních uměleckých školách, na odborných středních a vysokých školách a vedou k přípravě profesionálních hudebníků. Zkušenost ukazuje, že hudební nadání se projevuje obvykle již v raném věku; hudebně nadané děti vyhledávají hudbu, jsou vytrvalé

v učení, v němž brzy dosahují mimořádných výsledků.

1.2.1 Definice základních pojmů

a) Hudební schopnosti

Lze je definovat jako specifické psychické vlastnosti, umožňující člověku hudbu vnímat, prožívat a aktivně se hudebně projevat. Hmotným základem schopností jsou vlohy, vrozené dispozice. (Sedlák, 1989)

b) Hudební vlohy

Spočívají v anatomických a neurofyzilogických zvláštnostech mozku a analyzátorů, v procesech vyšší nervové činnosti. Vlohy pro hudební sluch jsou zakotveny ve speciální stavbě sluchového analyzátoru, zvláště ve vnitřním uchu, kde dochází k základní tónové diferenciaci a analýze. Ta se pak zpřesňuje ve sluchových centrech mozkové kůry v receptivním centru pro hudbu. To se nachází v přední části spánkového laloku levé mozkové hemisféry, v tzv. Heschlově příčném závitu.

Hudební vlohy jsou zakotveny i v podkorových centrech. Zde hraje důležitou úlohu retikulární formace mozkového kmene a tzv. limbické systémy, které ovlivňují aktivitu člověka, jeho citový život a temperament. Také významně ovlivňují vnímání hudby u jednotlivce a jeho motivaci k hudbě.

Za vloh pro pěvecký projev můžeme považovat např. kvalitativní znaky stavby a funkce hlasového orgánu a dýchacích svalů a úponů.

Významnou dispozicí pro hru na nástroje jsou motorické schopnosti, zejména pro jemnou motoriku a její neurosvalovou koordinaci a citlivost nervových zakončení v konečcích prstů.

Hudební vlohy tvoří předpoklady pro vznik hudebních schopností. Ovlivňují rychlost a úspěšnost hudebního vývoje, který se projevuje již v raném věku.

c) Hudební dovednosti.

Způsobilost vykonávat úspěšně určitou hudební činnost získáváme cvikem a učením; nazývá se hudební dovednost. Má speciálnější charakter než schopnost a váže se ke konkrétnímu úkonu - hra na nástroj, zpěv, hudebně pohybový projev, dovednost aktivně poslouchat hudbu a improvizovat. Hudební schopnost je předpokladem vzniku příslušné dovednosti. Osvojováním a rozvíjením dovedností dochází zpětně k rozvoji schopností.

d) Hudební nadání

Je soubor obecných a zvláštních schopností, které umožňují dosahovat nadprůměrných výsledků v hudebních činnostech.

Vyšší stupeň nadání již označujeme jako **talent**. Ten se skládá z obecných a speciálních schopností, zároveň zahrnuje vysokou míru tvořivosti, myšlení a volní úsilí. Základem talentu jsou vrozené či dědičné dispozice. Nejvyšší stupeň nadání představuje **genialita**. (Drábek, 2004, str. 30)

1.2.2 Klasifikace hudebních schopností

V hudební psychologii se uvádí jako jedna z prvních klasifikace amerického hudebního psychologa **C. E. Seashora**. Vyčlenil celkem 25 samostatných hudebních schopností, které nazývá talenty, a seřadil je do pěti skupin. První skupinu tvoří základní senzorycké schopnosti projevující se jako počítky a vjemy akustických vlastností tónů. Do druhé skupiny patří hudební činnosti. Třetí skupinu tvoří hudební paměť a fantazie. Čtvrtou skupinu vyplňují schopnosti spojené s hudebním intelektem (volné hudební asociace, schopnost k hudební reflexi). Pátou skupinu tvoří schopnosti k hudebnímu citění a prožitku (emocionální reakce na hudbu, hudební vkus a schopnost emocionálně se projevit hudbou). Při zjišťování hudebních schopností pomocí vlastních testů se Seashore omezil pouze na skupinu šesti schopností, které

považuje za základní a tvořící strukturu **hudebního nadání**: schopnost citlivě rozlišovat základní vlastnosti tónů :

výšku, sílu, délku, barvu, paměť pro melodii a smysl pro rytmus.

B. M. Těplovovi stačí k postižení jádra hudebnosti pouze tři schopnosti:

- **Smysl pro tonálnost**, který spočívá v emocionálním rozlišování výškových vztahů v melodii a prožívání výškového pohybu melodie. Tuto schopnost nazývá proto emocionálním nebo percepčním komponentem hudebního sluchu.

- **Hudební představivost**, která umožňuje záměrně operovat s hudebními představami. Uplatňuje se při vnímání hudby, reprodukčních projevech a v hudební tvořivosti. Její vyšší rozvojový stupeň bývá označován nepřesně jako "vnitřní sluch".

- **Smysl pro rytmus**, projevující se vnímáním a prožíváním metricko-rytmické struktury hudby, které může vyústit v tělesné pohybové reakce.

Pokud budeme vycházet ze skutečnosti, že schopnost není možné postihnout přímo, ale pouze prostřednictvím té činnosti, k níž tvoří předpoklad a ve které se také projevuje, lze hudební schopnosti dělit na:

1) **Hudebně sluchové**, zajišťující rozlišování vlastností tónů: výšky, barvy, délky, hlasitosti a jejich vztahů v rovině horizontální (melodie) a vertikální (harmonie).

2) **Psychomotorické**, umožňující postihnout časové členění hudby (rytmus, metrum, hybnost, tempo) a psychicky regulovat pohyby při vokálních a instrumentálních činnostech i při tělesných projevech podle hudby.

3) **Analyticko-syntetické**, tvořící předpoklady pro identifikaci hudebně výrazových prostředků, hudebních tvarů a pro jejich syntetizaci ve strukturované celky a hudební útvary. Na pozadí těchto schopností jako vedoucích se formují tyto specifické struktury:

- Hudební paměť jako vlastnost nervové soustavy uchovat vnímanou hudbu a její informaci a vybavovat si ji v původní podobě.

- Tonální a harmonické cítění, umožňující orientaci v tonálních vztazích, v harmonii i polyfonii.

- Rytmičké cítění umožňující chápat a prožívat faktory časového členění a artikulace hudby.

- Hudební představivost jako předpoklad pro registraci, přetváření a záměrné operace s hudebními představami.

4) Hudebně intelektové schopnosti jako předpoklad pro operace a činnosti percepční, interpretační a hudebně tvořivé.

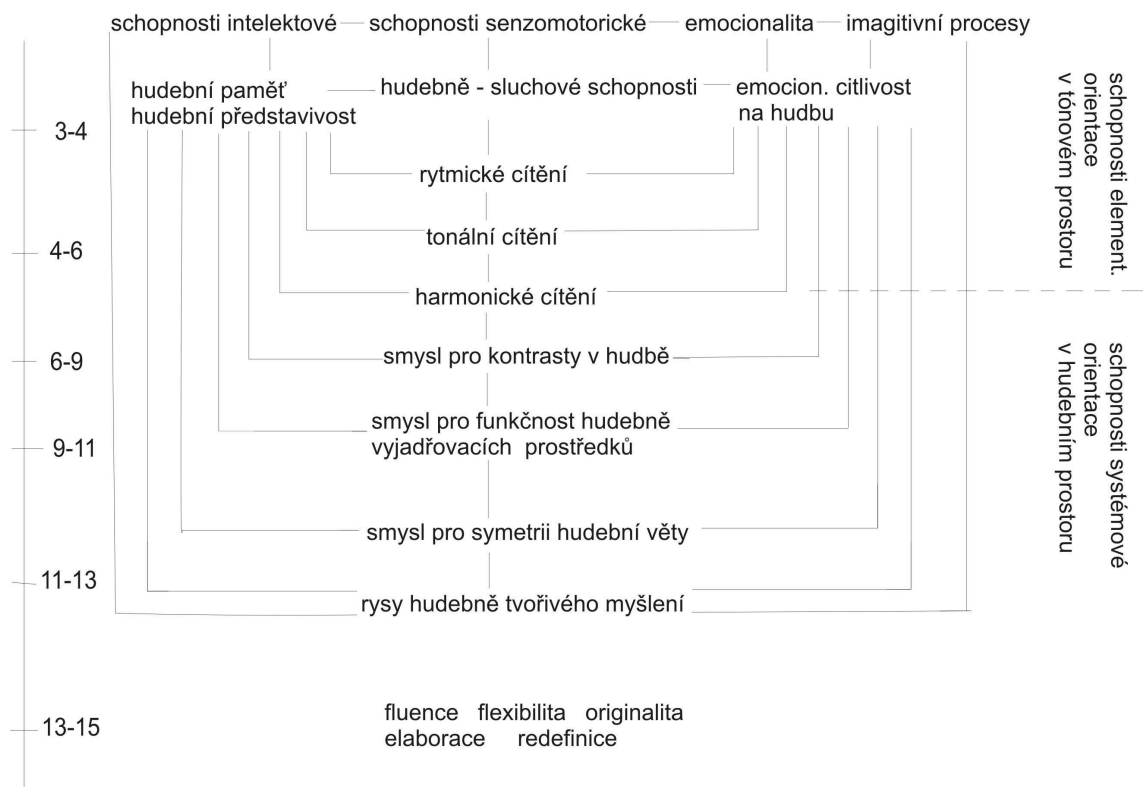
- Hudební fantazie, která umožňuje vytvářet nové hudební tvary a formy zpracováním dříve získaných představ a prožitků.

- Hudební myšlení jako východisko pro myšlenkovou reflexi ve sféře hudby a průnik do její výstavby a abstrakci vjemové struktury.

(Sedlák, 1989 , str. 20 – 23 , Drábek, 2004, str. 26-28)

Zajímavý je i pohled na grafické zpracování hudebních schopností podle M. Holase. (in Luska, J., 1996).

Tabulka hudebních schopností :

Klasifikace hudebních schopností podle F. Lýska: Hudebnost a zpěvnost mládeže

- Hudební sluch
- Smysl pro rytmus
- Tonální cítění
- Harmonické cítění
- Hudební paměť
- Hudební představivost
- Hudební tvořivost
- Emocionální cítění
- Hudební myšlení

1.3 Význam hudby pro rozvoj osobnosti

Jestliže donedávna byly lidské znalosti o moci hudby pouze empirického rázu, dnes patří do oblasti poznatků vědecky dokázaných. Jde o skutečný a výjimečný přínos dvacátého století ke všeobecnému chápání zvuku jako takového. Vědci se stále častěji přesvědčují, že **hudba a její výrazy mají nesmírnou hodnotu pro intelektuální a citový vývoj člověka**. Potvrzují to poslední objevy v oblasti mozkových funkcí. Zpívá-li nebo hraje-li člověk na nějaký hudební nástroj, jeho síť nervových buněk se rozšiřuje v řadu jedinečných spojení, která se liší od ostatních neuronů. Tato spojení lze charakterizovat jako jedinečné spojení stop hudebních činností člověka.

O některých výzkumech v této oblasti informuje *Prof. Asmus Hintz: "Musik macht klug" (Impuls 2000)*

Německý psycholog Helmuth Petsche dospěl po komplikovaných pokusných měřeních k závěru, že lidé, kteří zpívají nebo hrají na nějaký hudební nástroj, vykazují **mezi mozkovými polokoulemi** (pravá řídí smyslové vnímání a levá řeč a intelekt) **větší propojení**, než bývá zvykem. Skládá-li člověk hudbu, aktivují se nervové buňky v čelní části mozkové tkáně. Čtení partitur zanechává podobné stopy. Možnost, že by **matematický talent** byl podřízen **talentu hudebnímu**, se proměnila v jistotu. Hudba je skrytým aritmetickým cvičením, prohlásil již před třemi stoletími německý filozof a vědec Gottfried Wilhelm Leibniz. Fyzik Gordon Shaw a psycholožka Frances Rauscherová jsou přesvědčeni, že hudební aktivita, šachy a počítání patří k intelektuálním činnostem stejného druhu, protože při nich vznikají podobné sítě nervových buněk. **Hudební i matematický přednes je založen na systému abstraktních symbolů**, které nepředstavují předměty nebo myšlenky, ale vlastní činnost. Kromě toho je základ hudby - rytmus - vibrací, kterou lze vyjádřit a měřit v číslech. Věda potvrdila, že velký německý filozof Gottfried Wilhelm Leibniz měl pravdu. Rauscherová a Shaw v roce 1993 dokázali, že hudba má pozitivní vliv na organizaci prostorových vztahů. Ke svému originálnímu pokusu shromáždili v Los Angeles dvacítku dětí ve věku od tří do čtyř let. Osm měsíců děti zpívaly ve sboru a patnáct minut týdně se věnovaly hře na klavír. Postupně se učily spojovat své prsty s čísly a čísla s hudebními tóny. V závěru pokusu byli malí zpěváci a pianisté nejen schopni snadno zahrát určité melodie, ale dokázali také složit puzzle se zvířátky mnohem rychleji než jiné děti jejich věku, které neabsolvovaly toto hudební vzdělání.

1.3.1 Hudba jako prostředek rozvíjení osobnosti v předškolním věku

„Dejme dětem vnímavým vůči hudbě do ruky onen malý klíč, pomocí něhož mohou vstoupit do zázračné zahrady hudby a tím zmnohonásobit smysl celého svého života.“

Zoltán Kodály

Hudba pomáhá rozvíjet dítě ve všech oblastech. Nejvíce je to patrné v **oblasti citů**, protože je silným **zdrojem emocí**. Odedávna se používala k uklidnění malého dítěte pomocí ukolébavky a dosud nebyla ničím překonána. Všechny kultury mají jednoduché melodie o lásce a přátelství, jež se děti učí a pomáhají nejen dětem, ale i dospělým pochopit a vyjádřit city. V různých rytmech mohou vyjádřit různé pocity, např. radost, hněv, strach.... Hudba může být prostředkem, jak si k uzavřenému a nesmělému dítěti najít cestu. Děti mohou reagovat na hudbu pohybem, protože od přírody rády tancují, pohybem vyjádří radost a nadšení.

Hudba slouží také k **posílení sociálního citění**. Může být prezentována jako společenská činnost. Děti se mohou hudbou společně bavit a užívat si společně s ostatními potěšení a radost ze společného prožitku. Naproti tomu se také využívají písňe, kde se děti učí počkat, až na ně přijde řada. To mohou být hry na ozvěnu, zmelodizovaná rozpočítadla. Známe mnoho písni a hudebně pohybových her, kde všichni dělají a opakují stejné pohyby. Tyto písňe jsou zvlášť vhodné k zapojení i těch dětí, které by jinak seděly stranou.

Důležitost hudby vidíme v oblasti **jazykového vývoje**. Jazyk – řeč v sobě nese rytmus a melodii. Proto je pro děti přirozené hraní rytmických a melodických her a rozpočítadel. Dítě se setkává s frázemi, jež jsou o něco složitější, než je jeho současný jazyk. Může si je zapamatovat a později využít, a tak si rozšiřovat svou slovní zásobu. V řadě písni děti pojmenovávají předměty, činnosti, vlastnosti a pomocí těchto písni se učí další nová slova.

Hudba rozvíjí **paměť, abstrakci a myšlení**. Dítě se naučí zpívat píseň z paměti. Dokáže i podle krátkého úryvku zpívané či zahrané známé píseň poznat píseň. Seznamuje se s pojmy stejné a jiné, změna síly a výšky tónu, rozlišuje sluchem zvuky hudební a nehudební a poznává různé hudební nástroje a jejich odlišný zvuk.

Hudba **podporuje motoriku**. Příkladem může být výroba jednoduchých hudebních nástrojů nebo hra na Orffovy rytmické nástroje, a **pomáhá rozvíjet koordinaci pohybů**. Jsou to tanečky, jež si dítě vymyslí samo, ale také jednoduché kroky.

Význam hudby také spočívá v samotném **tvoření zvuku**. Děti se učí rozlišovat rozdíly mezi zvuky ,tóny a barevností tónů, vytvořených různými

hudebními nástroji.

Mohou pozorovat, jak se chvěje struna nebo si mohou vyzkoušet hru na jednoduchý nástroj. (Triangl, činelky, klavír, flétna...)

Hudba především **uvolňuje napětí**. Může pomoci vytvořit denní rytmus, stejně tak vyplní čas, když děti na něco čekají, nebo je zklidní před odpoledním odpočinkem.

1.4 Hra na hudební nástroj v předškolním věku

Pokud chceme, aby se dítě v předškolním věku seznamovalo s hrou na hudební nástroj, musíme vzít v úvahu úroveň jeho hudebních schopností a charakteristické znaky učení v tomto období. U nás se touto problematikou zabývaly učitelky LŠU Z. Janžurová a M.Borová, autorky Klavírní školičky. Jejich zkušenosti potvrzují, že při vhodném přístupu je možné začít s výukou na klasický hudební nástroj již od pěti let. (F.Sedlák 1989, str. 190)

1.4.1 Úroveň hudebních schopností v předškolním věku

Hudební vývoj předškolního dítěte je propojen s ostatními funkcemi psychiky a tvoří nedílnou součást obecného psychického vývoje.

Hudební připravenost dítěte při vstupu do školy podle F. Sedláka:

1. hudební sluch (rozlišování dvou tónů v rozsahu c1 - c2, půltónů (slovně nebo pohybem ruky)
2. tonální cítění - poznání mimotonálního tónu v pětistupňové durové řadě, ukončenost - neukončenost melodie
3. paměť a představivost
poznat úryvek známé písně, vyhledat a zahrát na dětském nástroji (nutná průprava)
4. rytmické cítění - schopnost pochodovat při hudbě, reagovat na změny tempa

5. pěvecký projev - zpěv (intonačně čistý) písně, kterou si dítě oblíbilo
  6. zvládnutí hry na Orffovské nástroje (nutná průprava - v MŠ)
  7. elementární tvořivé projevy - rytmické (hra na tělo) a melodické (otázka - odpověď)
- vytváření samostatných melodií k jednoduchému říkadlu
(in Sedlák, 1987)

1.4.2 Přednosti časné hry na hudební nástroj

Chceme-li obohacovat city dětí a rozvíjet jejich smysly a poznání včas, měli bychom věnovat pozornost hudební výchově již v předškolním věku, kdy se začínají formovat základy osobnosti a schopnost estetického vnímání. O význam hudby se opíral i J. A. Komenský ve svém Informatoriu školy mateřské. Všiml si raných rytmických projevů dítěte, spojených s říkadly a popěvkami, které jsou prvním elementárním projevem hudebních činností. Vycházel z přirozené dětské zvědavosti, z touhy po činnosti a z radosti ze zvuků a tónů.

Předpoklady úspěchu:

Základem úspěšného seznamování s hrou na hudební nástroj je zájem dítěte o ni. Pokud ho dítě má, měli bychom mu ji umožnit. Pokud je to zájem rodičů, dítě pro hru získává a ono pak samo chce hrát, je to také dobrý začátek.

Děti v tomto věku ještě neumí číst, proto se zpočátku učí nápodobou, pomáhají mu i barvy, obrázky, přirovnání, rytmická slova a další pomůcky při výuce. Proto by **učební látka** měla být vybírána tak, aby v dítěti vzbuzovala a udržovala zájem. Moderní pedagogika a psychologie potvrzují myšlenky Komenského, že nejlépe se dítě učí hrou. Předávání veškerých dovedností formou hry a zábavných činností je základním předpokladem k vytváření pozitivního vztahu ke hře na nástroj.

Dalším důležitým faktorem je osobnost učitele, zvláště jeho schopnost navázat kontakt s malým dítětem a jeho umění vyvolat hudební emoci citovou účast

dítěte. Práce s předškolním dítětem klade na učitele specifické pedagogické nároky a **znalost vývojových zvláštností dětí.**

Dobře zpracovaná metodika a kvalifikovaný pedagog mohou u dítěte rozvíjet hudební vnímání rychleji, intenzivněji a hlouběji, protože hra na hudební nástroj vytváří specifické hudební zážitky, které nelze získat jiným způsobem. To vše posiluje chuť dítěte do všech činností spojených s hrou na nástroj.

1.4.3 Rizika časně hry na hudební nástroj

Vysoká míra požadavků:

Pokud v tomto věku učitel, rodič nebo okolí vyžadují po dítěti předčasné a rychlé výsledky a neresppektují dětské vývojové zvláštnosti, mohou napáchat na dítěti velké škody a zničit radost, kterou by mohlo jejich dítě z hudby prožívat až do dospělosti. Nucení do hry nebo do určitého hudebního nástroje, přetěžování délkou cvičení a náročností výuky dítě vede k prožívání nepříjemných pocitů.

Pokud dítě **neprožívá** touženou **radost z úspěchu**, je přirozenou reakcí pocit méněcennosti a frustrace.

Nízká míra požadavků:

Když učitel nebo rodič od dítěte nic neočekává, přechází nedostatky a ponechává je bez kontroly, dítě je bez povinností a kladené požadavky na něho jsou příliš nízké, takové chování cítí jako nezájem o jeho osobu. Dětem pak **schází motivace.**

Děti nelibě nesou omezování své aktivity. Učitel i rodič aktivnímu dítěti nemá bránit v činnosti a jeho aktivitu a tvořivost rozvíjet.

Rizikem je i fixace nesprávných návyků, v následující části jsou popsány základní požadavky, které je nutné dodržet od počátku seznamování s hrou na flétnu.

1.5 Hra na zobcovou flétnu

1.5.1 Hlavní zásady výuky na zobcovou flétnu

Správné dýchání:

Nádech se provádí mírně pootevřenými ústy, to vede ke správnému uvolnění dýchacích cest a krku. Vzduch prochází až do břicha, kde se krátce zadrží a proudí zpět přes ústa do flétny. Tomuto dýchání se říká mezižeberní. Používá se též při správném nácvičku zpěvu. Toto dýchání můžeme s dětmi nacvičit pomocí různých dechových cvičení.

Tvoření (nasazení) tónu:

Při tvoření tónu je důležité správné vytvoření nátisku, postavení rtů, postavení zubů a správná funkce jazyka.

Konec hlavičky flétny se opře o dolní ret (ne do úst), jazyk se opře o horní dásně , tím zastaví výdech vzduchu, pak se jazyk stáhne zpět a jako bychom šeptali „dú“, pustíme vzduch do flétny. Takto se ozve správně vytvořený tón. Je důležité vyvarovat se chybného nasazení pouhým fouknutím „hú“.

Držení nástroje:

Ke správnému držení flétny patří -správný postoj, uvolněnost svalstva a lehkost celkové koordinace.

Nástroj drží levá ruka nahoře – palec zakrývá spodní díрку , ukazováček, prostředníček a prsteníček horní dírky. Malíček levé ruky nikdy nehraje. Prsty pravé ruky zakrývají dírky v dolní polovině flétny, malíček je mírně vychýlen doprava, aby mohl pohodlně zakrýt poslední díрку. Při hře na flétnu je důležitý stoj mírně rozkročný, uvolněný, hlavu držíme vzpřímeně, ramena se nezvedají, lokty jsou mírně od těla. Flétna je přibližně 45 stupňů od těla. Sed při hře na flétnu je možný na židli,

kdy se sedí pouze polovinou hýždí na židli tak, aby se celá chodidla opírala o podložku, tím docílíme toho, že má dítě rovná záda, tím pádem i otevřený hrudní koš. U malých dětí se doporučuje i sed na patách na podložce.

Přednosti nástroje:

Zobcová flétna je krásný hudební nástroj s bohatou historií a literaturou. Pro předškolní děti představuje, zvláště jako součást Orffovského systému, **jednu z prvních možností seznámení s instrumentální hudbou**, děti školního věku se mohou přes různé hry, lidové písně a renesanční tance propracovat ke složitějším kompozicím barokním i moderním, profesionálním hráčům se pak otevírá široký repertoár od středověku po současnost včetně nejnáročnějších skladeb.

Velkou **předností zobcové flétny** je skutečnost, že **hra** na tento hudební nástroj je **poměrně snadná**. Dítě umí brzy zahrát první lehké písničky, což ho motivuje k další výuce. Navíc flétnu může vzít všude s sebou (na návštěvu, mezi děti,...) a pochlubit se tím, co už umí zahrát. Výuka často probíhá v mateřských

školkách, a pak i na školách základních. Kurzy je možné objevit i v mateřských centrech, domech dětí a mládeže a na mnoha dalších místech. Učit své dítě mohou i samotní rodiče.

Je všeobecně známo, že **hra na zobcovou flétnu** má **pozitivní vliv na zdraví dítěte**, respektive na dýchací ústrojí. Pomocí hry na tento hudební nástroj si dítě osvojí správnou techniku dýchání, posiluje svaly bránice. Hraním dochází k pročištění dýchacích cest a zvyšuje se kapacita plic. Proto je doporučován nejen dětem alergickým a astmatickým, ale přirozeně i zdravým (prevence onemocnění horních cest dýchacích). Dechová cvičení se využívají i v logopedii.

1.5.2 Dovednosti dětí při hře na zobcovou flétnu

V problematice výuky hry na hudební nástroj můžeme označit dvě základní oblasti dovedností – dovednosti **technické** a dovednosti **interpretační** (přednesové). Obě tyto dovednosti se velmi často prolínají.

Technické dovednosti hry na zobcovou flétnu obvykle členíme na:

- zvuk/tón/dech
- postoj/držení nástroje/prstová technika
- rytmus
- výrazové prostředky

Základní podmínkou ovládnutí **zvuku nástroje** je správný vzor (zvukový ideál).

Děti by měly slyšet správnou hru na flétnu od svého učitele, ale také z nahrávek skladeb, aby si mohly vytvořit jasnou představu o zvuku flétny.

Dechové cvičení dělíme na:

- nádech
- výdech

- jak udržet dech

Prstová technika je podmíněna správným postojem a co nejpřirozenějším držením nástroje.

Za základní předpoklad úspěšného **rozvoje interpretačních dovedností** dítěte můžeme označit vhodnou volbu repertoáru. Písně či skladby pro dítě známé, písňe, které si může zazpívat, jsou motivačně zajímavější . Takové skladby a písňe se dítě rychle a rádo naučí a prezentuje (interpretuje) na veřejnosti.

2 PRAKTICKÁ ČÁST – ZOBCOVÁ FLÉTNA V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Na základě letitých zkušeností jsem vytvořila nový výukový program pro rodiče s dětmi od tří do pěti let – **Hrátky s notičkou**, kde se děti seznamují s jednoduchými pojmy hudební abecedy ve spolupráci s rodiči, kteří se aktivně účastní výuky, hrají hudebně- pohybové hry a hrají a doprovázejí české lidové písně Orffovými rytmickými nástroji. V dalším programu –**Hrátky s písničkou** pro děti předškolního věku si děti osvojují základy hry na zobcovou flétnu v rozsahu g1-d2, rytmicky na Orffovy nástroje doprovází české lidové písně, hrají hudebně- pohybové hry a základní pojmy hudební nauky a to formou skupinové výuky.

V této práci se budu opírat o program Hrátky s písničkou a k němu vytvořený notový materiál a hudební doprovody.

2.1 Výzkumné šetření

Cílem výzkumného šetření bylo:

1. ověřit získané hudební dovednosti ve hře na zobcovou flétnu v mateřské škole
2. zjistit, zda se u dětí, které začnou hrát na zobcovou flétnu, rozvinou hudební schopnosti

Metody výzkumného šetření – rozhovor -individuálně s každým zapsaným dítětem, pozorování, проверка hudebních schopností a dovedností

Místo – třída MŠ

Jedná se o skupinu 20 ti dětí od 5-6 let, kterou rodiče přihlásili na výuku zobcové flétny, která probíhá v MŠ.

Doba – Prověрка probíhala na začátku školního roku- září, pak v listopadu a v lednu.

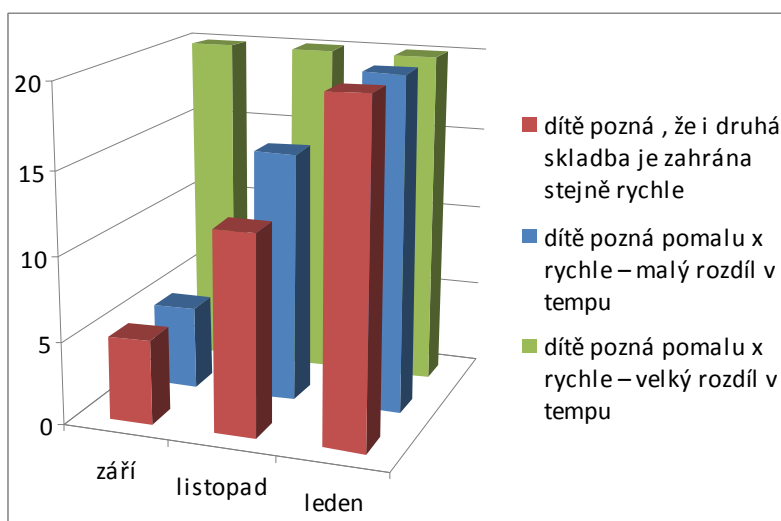
Tomu odpovídají tři kolonky v tabulkách. Za každé úspěšné provedení získává dítě jeden bod. První číslo představuje tedy počet dětí, které byly v řešení úkolu úspěšné na začátku výzkumného šetření, druhé číslo představuje úspěšnost skupiny po 2 a půl měsících a třetí na konci výzkumného šetření po 5 měsících.

Hudební schopnosti:

Smysl pro rytmus:

Učitelka zahraje píseň Kočka leze dírou v rozdílném tempu

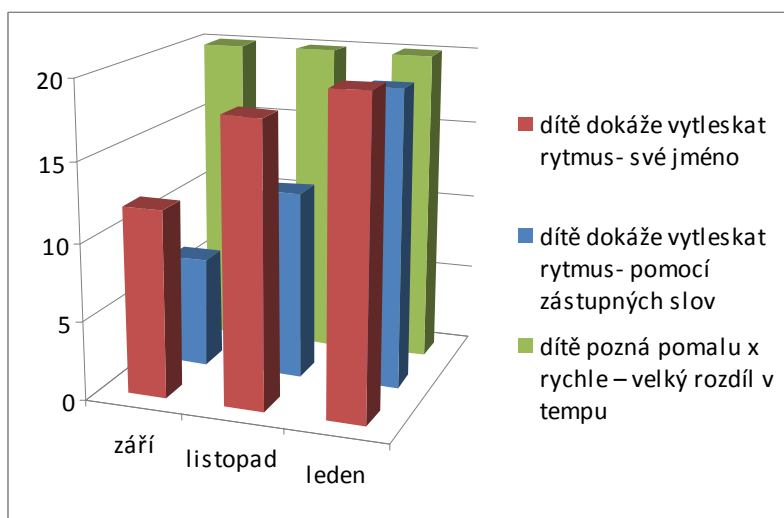
a)	dítě pozná pomalu x rychle – velký rozdíl v tempu	20	20	20
b)	dítě pozná pomalu x rychle – malý rozdíl v tempu	5	15	20
c)	dítě pozná, že i druhá skladba je zahrána stejně rychle	5	12	20

Zástupná slova: míč, rak, voda, kočka, kolotoč, petrklíč, pampeliška, sedmikráska

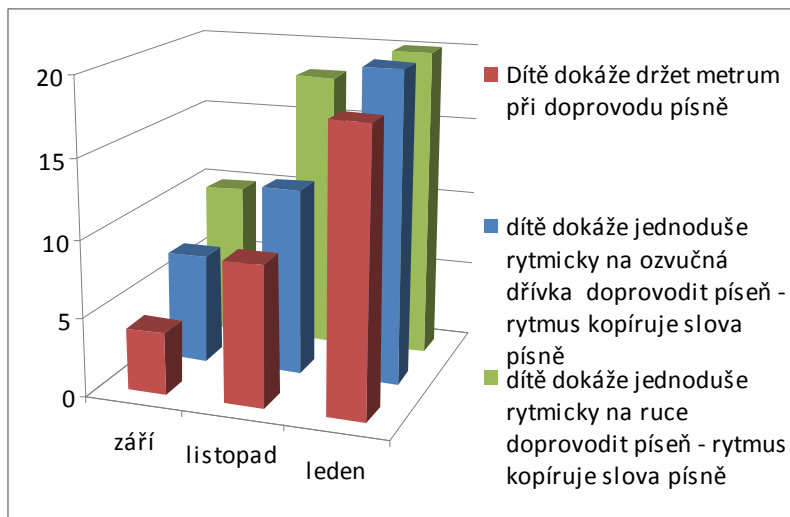
Vzor učitelky: kopíruje rytmus zástupných slov.

a)	dítě dokáže vytleskat rytmus- své jméno	12	18	20
b)	dítě dokáže vytleskat rytmus- pomocí zástupných slov	7	12	19
c)	dítě dokáže vytleskat rytmus – podle vzoru učitelky	5	9	19

Učitelka nejprve zpívá a rytmicky doprovází s dítětem, pak dítě hraje dítě samo, učitelka zpívá – píseň Skákal pes.

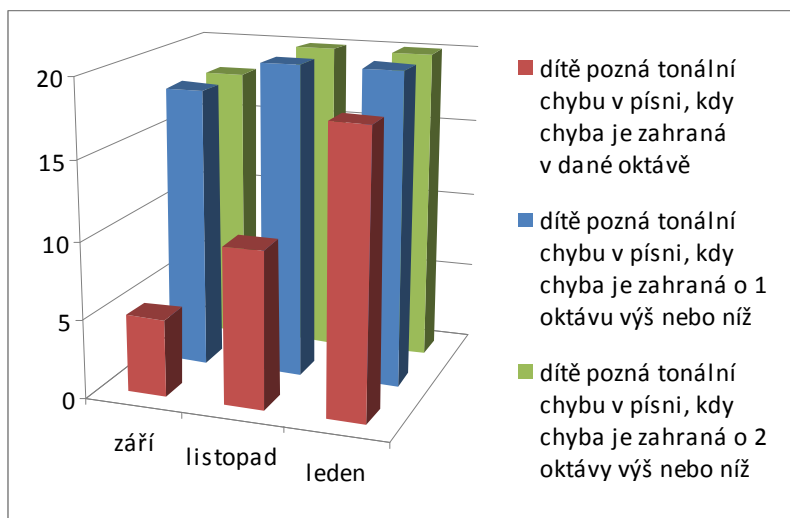
a)	dítě dokáže jednoduše rytmicky na ruce doprovázet píseň - rytmus kopíruje slova písně	10	18	20
b)	dítě dokáže jednoduše rytmicky na ozvučná dřívka doprovázet píseň - rytmus kopíruje slova písně	7	12	20
c)	dítě dokáže držet metrum při doprovodu písně	4	9	18

Tonální citění:

Učitelka hraje píseň – Pec nám spadla.

a)	dítě pozná tonální chybu v písni, kdy chyba je zahráná o 2 oktávy výš nebo níž (chyba je netonální)	18	20	20
b)	dítě pozná tonální chybu v písni, kdy chyba je zahráná o 1 oktávu výš nebo níž (chyba je netonální)	18	20	20
c)	dítě pozná tonální chybu v písni, kdy chyba je zahráná v dané oktávě	5	10	18

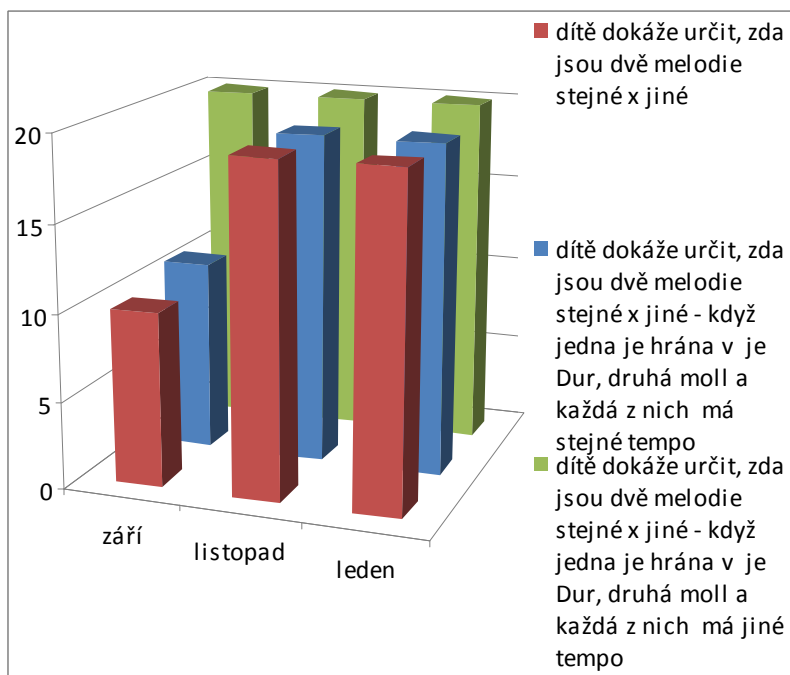
Hudební paměť:

Stejná x rozdílná melodie

Učitelka hraje píseň – Pec nám spadla. (Dur)

Dobrou noc má milá (moll)

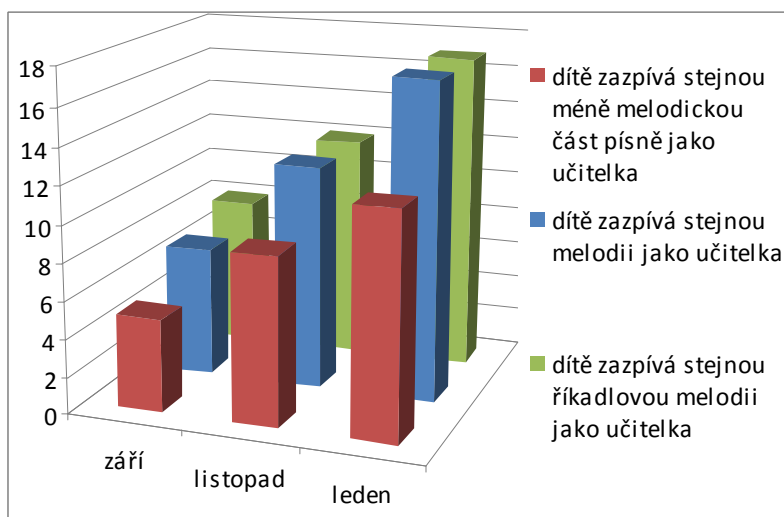
a)	dítě dokáže určit, zda jsou dvě melodie stejné x jiné - když jedna je hrána v Dur, druhá moll a každá z nich Má jiné tempo	20	20	20
b)	dítě dokáže určit, zda jsou dvě melodie stejné x jiné - když jedna je hrána v Dur, druhá moll a každá z nich Má stejné tempo	11	19	19
c)	dítě dokáže určit, zda jsou dvě melodie stejné x jiné, když je táž píseň zahrána v moll a poté v Dur	10	19	19

Učitelka zazpívá říkadlovou melodii v rozsahu tercie, potom melodii ze známé písničky - Ovčáci čtveráci, a nakonec z písničky, kterou dítě nezná - Ej láska, láska na „ mňau, bzum, brum“.

a)	dítě zazpívá stejnou říkadlovou melodii jako učitelka	8	12	17
b)	dítě zazpívá stejnou melodii jako učitelka	7	12	17
c)	dítě zazpívá stejnou méně melodickou část písničky jako učitelka	5	9	12

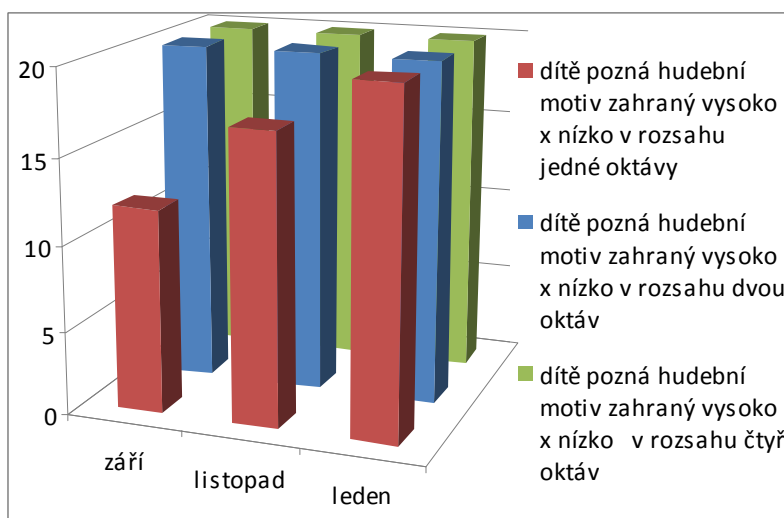

Hudební představivost:

Učitelka zahráje stejný motiv v rozsahu tercie na klavír vysoko x nízko

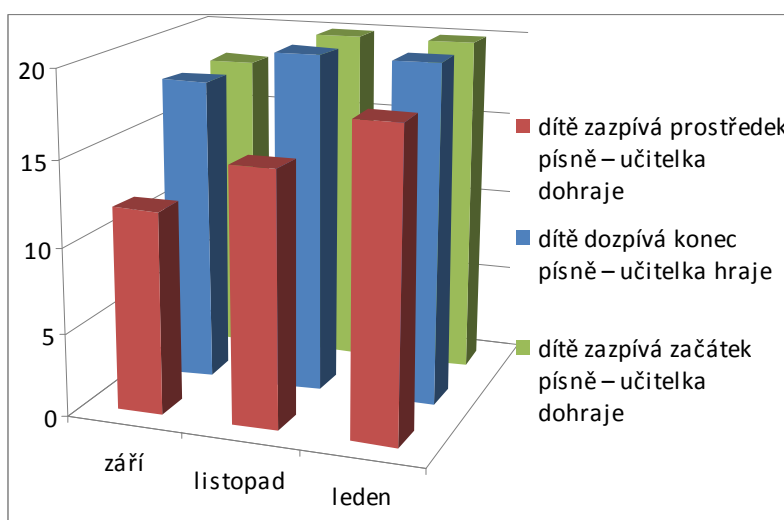
a)	dítě pozná hudební motiv zahrany vysoko x nízko v rozsahu čtyř oktáv	20	20	20
b)	dítě pozná hudební motiv zahrany vysoko x nízko v rozsahu dvou oktáv	20	20	20
c)	dítě pozná hudební motiv zahrany vysoko x nízko	12	17	20

	v rozsahu jedné oktávy			
--	------------------------	--	--	--

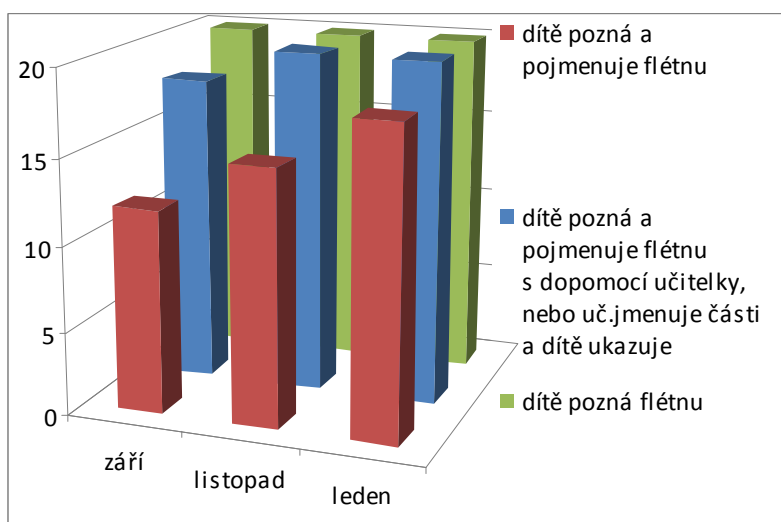
Učitelka zahraje píseň pro dítě známou – Ovčáci čtveráci, pak následuje prověrka:

a)	dítě zazpívá začátek písně – učitelka dohraje	18	20	20
b)	dítě dozpívá konec písně – když učitelka zahraje začátek	18	20	20
c)	dítě zazpívá prostředek písně – učitelka zahraje začátek a dohraje konec	12	15	18

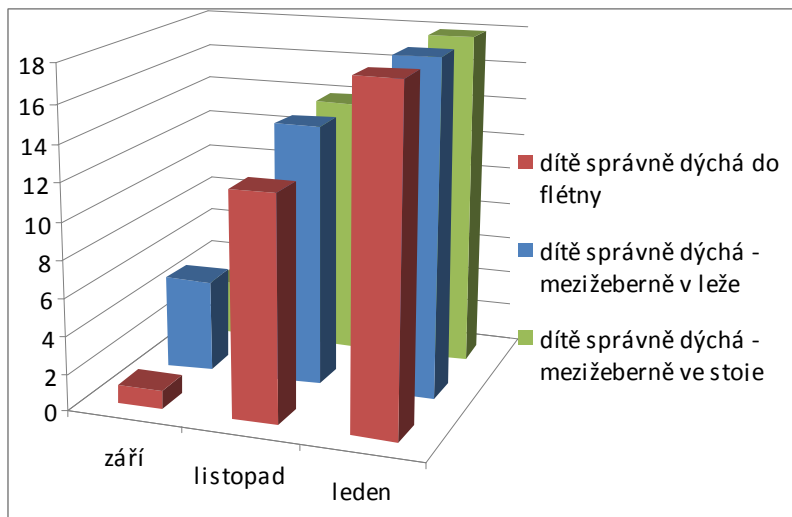

Hudební dovednosti spojené s hrou na flétnu:

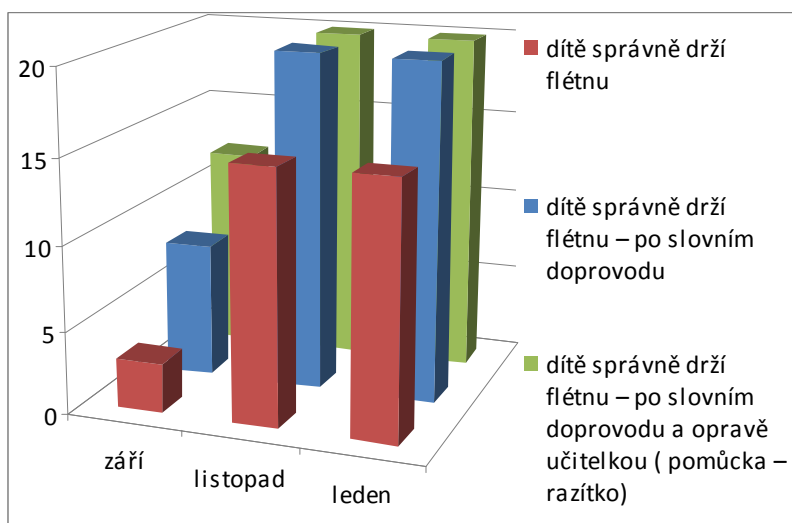
a)	dítě pozná flétnu	20	20	20
b)	dítě pozná a pojmenuje flétnu s dopomocí učitelky, nebo uč.jmenuje části a dítě ukazuje	18	20	20
c)	dítě pozná a pojmenuje flétnu	12	15	18

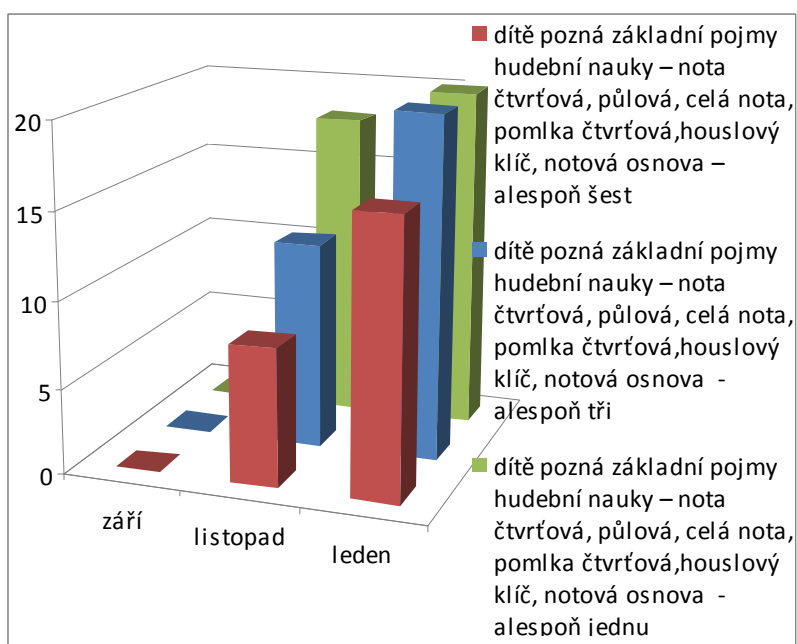
a)	dítě správně dýchá - mezižeberně v leže	5	14	18
b)	dítě správně dýchá - mezižeberně ve stoje	3	14	18
c)	dítě správně dýchá do flétny	1	12	18

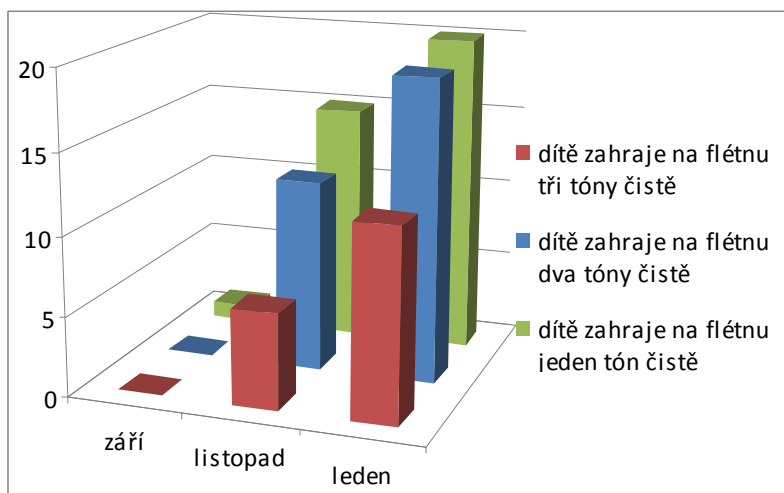
a)	dítě správně drží flétnu – po slovním doprovodu a opravě učitelkou (pomůcka – razítko)	12	20	20
b)	dítě správně drží flétnu – po slovním doprovodu	8	20	20
c)	dítě správně drží flétnu	3	15	15

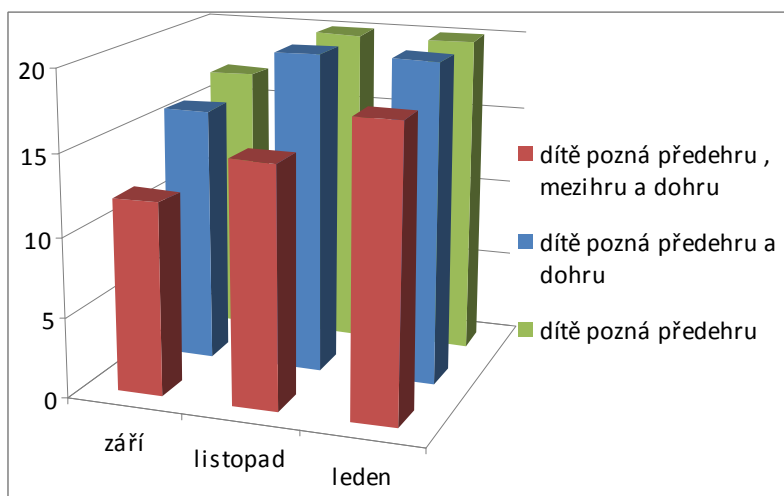
a)	dítě pozná základní pojmy hudební nauky – nota čtvrtěová, půlová, celá nota, pomlka čtvrtěová, houslový klíč, notová osnova - alespoň jednu	0	18	20
b)	dítě pozná základní pojmy hudební nauky – nota čtvrtěová, půlová, celá nota, pomlka čtvrtěová,houslový klíč, notová osnova - alespoň tři	0	12	20
c)	dítě pozná základní pojmy hudební nauky – nota čtvrtěová, půlová, celá nota, pomlka čtvrtěová,houslový klíč, notová osnova – alespoň šest	0	8	16

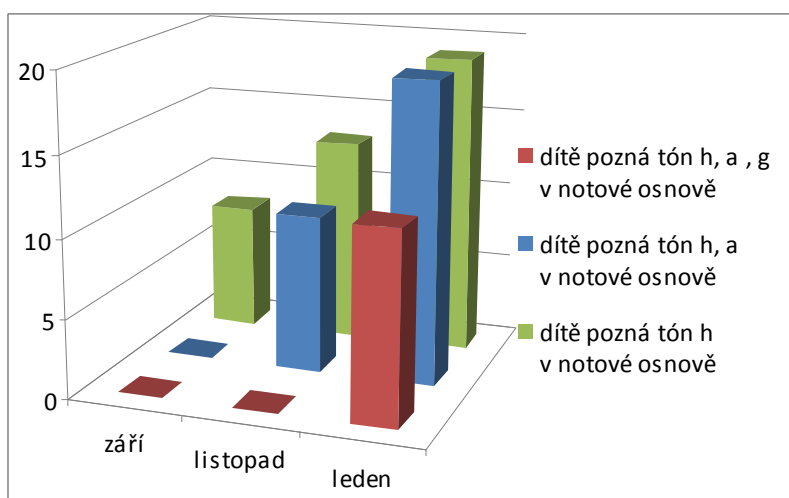
a)	dítě zahraje na flétnu jeden tón čistě	1	15	20
b)	dítě zahraje na flétnu dva tóny čistě	0	12	19
c)	dítě zahraje na flétnu tři tóny čistě	0	6	12

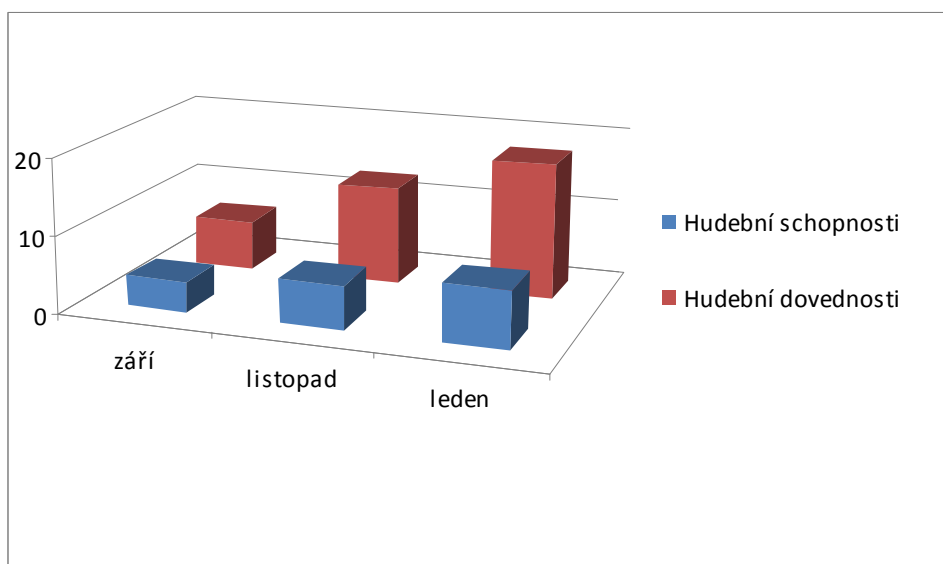
a)	dítě pozná předehtu –	17	20	20
b)	dítě pozná předehtu a dohtu	16	20	20
c)	dítě pozná předehtu , mezihtu a dohtu	12	15	18

a)	dítě pozná tón <i>h</i> v notové osnově	8	13	19
b)	dítě pozná tón <i>h, a</i> v notové osnově	0	10	19
c)	dítě pozná tón <i>h, a, g</i> v notové osnově	0	0	12

Vyhodnocení:

Podle tabulek a grafů je patrné, že se u dětí rozvíjely hudební schopnosti a hudební dovednosti. Největší pokrok byl u dětí v oblasti hudebních dovedností. Nejrychlejší

pokrok jsem zaznamenala po prvním měření, tedy po dvou a půl měsících od začátku výuky.

2.2 Metodika seznamování s hrou na zobcovou flétnu

2.2.1 Formy a metody práce s dětmi:

Při seznamování s hrou na zobcovou flétnu jsou respektovány požadavky na učení v tomto věku. Je založeno na aktivní účasti dítěte, na smyslovém vnímání, prožitkovém a interaktivním učení - všechny činnosti obsahují prvky hry a tvořivosti. Nejvíce jsou tedy zastoupeny metody praktických činností. Důležitou roli hrají názorné metody – děti vidí učitelku při hře na nástroj i dalších aktivitách. Slovní metody uplatňují zejména při motivacích různými příběhy a pohádkami, hádankami. Slovním vysvětlením doplňují i názorné ukázky.

Děti jsou podněcovány k vlastní aktivitě a experimentování. Je dbáno na soukromí dětí, nemusí se účastnit všech společných činností. Do dechových cvičení s dětmi jsou vkládány prvky jógy. Každé z dětí má vlastní výukový notový materiál, kde jsou základy hudební nauky, kvízy, notové záznamy písní, omalovánky... Každé dítě má notovou osnovu a barevná kola, která znázorňují noty. Děti mohou snadno noty přiřazovat podle učitelky, nebo podle vlastní fantazie (př. Vymyšlená písnička) Karty s notami, které děti mohou vyteskávat, vyřezávat jsou také vhodnou názornou pomůckou.(př. Začarované království) Další důležitou pomůckou jsou Orffovy rytmické nástroje – opět pro každé dítě. Nahrávky – midi.(orchestrální skladby) jsou písňe z notového materiálu, které se děti během roku učí a písňe v podobě MP3 předem připravené k různým tématům (Př- Zima - Plno ledu...) doplňují výuku. Jsou důležité při pohybovém vyžití a v uvolňovacích fázích výuky.

(viz příloha č.1 video, příloha č.3 obr. 1 – 20)

Výuka probíhá v mateřské škole vždy ve čtvrtek od 15.00 do 16.00. Děti, které rodiče

přihlásili, si učitelka přivádí z celé mateřské školy a po výuce si je rodiče ve třídě vyzvedávají. Velkou výhodou je, že rodiče mají do třídy volný přístup a mohou celou výuku sledovat a do různých činností zapojit. Mají tak přehled, co se děti učí a jak s dítětem pracovat doma.

2.2.2 Základní kroky pro školní rok při výuce hry na zobcovou flétnu

1. krok : Správně drží hudební nástroj a tvoří tón

Hraje jednoduché písně v rozsahu h1 spolu s učitelem

2. krok : Dodržuje správné návyky dýchání

Hraje jednoduché písně v rozsahu h1-a1 sám i ve skupině

3. krok : Dodržuje techniku hry na zobcovou flétnu

Hraje písně v rozsahu h1-g1 sólově s doprovodem

4. krok : Dodržuje rytmus písní a skladeb

Hraje skladby v rozsahu g1-c2

5. krok : Hraje písně a skladby v rozsahu g1-d2 z not i z paměti

Hraje jednoduchý dvojhlas

Obsah vzdělávání :

- dechová cvičení
- rytmická cvičení
- učení základních not
- jednoduché písně dle schopností dětí
- správné držení flétny
- pěstování návyku správného dýchání
- postupné osvojování techniky hry - nasazení a ukončení tónu
- vnímání rozdílnosti délek not
- pěstování smyslu pro rytmus pomocí říkadla a zástupných slov

- osvojování si tónů g1 - d2
- získávání dovednosti rozvíjet hud. motiv - hud. dialog pomocí rytmických a melodických ozvěn
- přivykání hře s doprovodem midi
- zdokonalování rytmické hry - členění skladeb - nota celá, půlová, čtvrt'ová
- pamětné osvojování si písní v tomto rozsahu
- sólová hra s doprovodem midi s předehrou
- rozvíjení schopnosti vést hudební dialog pomocí her a hudebních hádanek
- hudební a pohybové vyžití při hudebně-pohybových hrách
- rozvíjení sluchové a rytmické představivosti

Záměry	Výstupy
<ul style="list-style-type: none"> • Učit děti správné technice hry 	<ul style="list-style-type: none"> • Dítě správně pojmenuje části flétny • Dítě správně dýchá do nástroje • Dítě používá vhodně nástroj, dodržuje vymezená pravidla • Dítě má motorické dovednosti a správné návyky při hře na flétnu
<ul style="list-style-type: none"> • Zvyšovat nároky na rytmicky přesný, čistý a výrazný zpěv 	<ul style="list-style-type: none"> • Dítě zpívá čistě a rytmicky správně • Zpívá a hraje s melodickým a harmonickým doprovodem
<ul style="list-style-type: none"> • Učit děti hrát písně z paměti 	<ul style="list-style-type: none"> • Dítě hraje z paměti jednoduché písničky
<ul style="list-style-type: none"> • Posilovat u dětí pozitivní vztah ke kulturním tradicím 	<ul style="list-style-type: none"> • Dítě se rozhoduje zodpovědně podle dané situace, respektuje, chrání a oceňuje naše kulturní dědictví
<ul style="list-style-type: none"> • Vést k respektování a oceňování výkonů druhých 	<ul style="list-style-type: none"> • Dítě spolupracuje s ostatními, je ohleduplný • Oceňuje výkony druhých • Dítě si vytváří pozitivní představy

	<p>o sobě samém</p> <ul style="list-style-type: none"> • Presentuje své znalosti a dovednosti na veřejnosti • Dítě projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost
<ul style="list-style-type: none"> • Vést dítě k rozvoji hudební paměti a smyslu pro rytmus 	<ul style="list-style-type: none"> • Dítě cítí rytmus písní • Dítě pozná svou chybu, chce ji opravit
<ul style="list-style-type: none"> • Rozvíjet poznatky o jiných kulturách 	<ul style="list-style-type: none"> • Dítě projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost
<ul style="list-style-type: none"> • Podněcovat děti k porovnání tempa a dynamiky v písních a k uplatňování těchto výrazových prostředků při zpěvu , hře na rytmické nástroje a hudeb.nástroj 	<ul style="list-style-type: none"> • Dítě dokáže porovnat tempo, dynamiku v písních. • Poznává stejné x rozdílné melodie • Dítě pozná různé rytmické nástroje a umí na ně hrát. • Rozpozná a pochopí jednoduchý problém, přemýšlí o příčinách, volí vhodné způsoby řešení • Dítě pozná různé rytmické nástroje a umí na ně hrát. • Dítě umí rytmicky doprovodit píseň podle daných pravidel v koordinaci s dalším ryt. Nástrojem, dokáže hrát určitou část v písni, využívá nástroj při hře na ozvěnu
<ul style="list-style-type: none"> • Učit děti poznat a hrát předehtu, mezihru a dohru 	<ul style="list-style-type: none"> • Děti poznají a umí hrát předehtu, mezihru a dohru • Dítě používá rytmické nástroje jako

	instrumentální doprovod k písňím a pohybovým činnostem
<ul style="list-style-type: none"> • Zvyšovat u dětí nároky na soulad pohybů s hudbou při změnách tempa, výšky, při zesilování, zeslabování, zrychlování a zpomalování hudebního doprovodu 	<ul style="list-style-type: none"> • Děti pohybem vyjádří změnu tempa, výšky, zesilování, zeslabování, zrychlování a zpomalování hudebního doprovodu • Dítě rytmicky cítí a pohybově vyjádří hudbu, využívá vlastní fantazii při doprovodu písni
<ul style="list-style-type: none"> • Rozvíjet aktivní formy poslechu a vést postupně děti k soustředěnému vnímání písni a instrumentálních skladeb v živém provedení i přiměřené reprodukované hudby 	<ul style="list-style-type: none"> • Dítě rádo vyslechne instrumentální i živé provedení hudby, dokáže vyjádřit pocity ze slyšeného, porovnat rozdíly. • Dítě dokáže rozlišovat i menší kontrastní rozdíly v hudbě

2.2.3 Tématická skladba roku – vychází z přírody i hlavních událostí

Okruhy: Podzim	Deštík, Počasí
	V lese(zvířátka,houby)
	Draci
Zima	Čert a Mikuláš
	Vánoční koledy
	Z pohádky do pohádky
	Plno ledu , plno sněhu
	Moje tělo,aby nebolelo

Jaro	Zvířátka(na dvoře,mlád'ata)
	Na louce(zvířátka,rostliny)
	Zahrádka
	Rodina
	Povolání
Léto	Jedeme na výlet
	Ve vodě

2.2.4 Skladba vyučovací hodiny

Uvítání

Probíhá vždy na začátku hodiny. Jedná se o rituální píseň, se kterou se děti s učitelkou vzájemně zdraví:

*Děti, děti pojd'te sem, do kola se sesednem,
za ruce se uchopíme, vzájemně se pozdravíme,
popřejem si, ať máme všichni krásný den.*

(viz příloha č.3 obr. 1)

Dechové cvičení

Dechové cvičení s prvky jógy probíhá na instrumentální relaxační hudbu. Na začátku školního roku je dechové cvičení jednodušší – v leže , na konci roku se děti rozdýchávají ve stoje. Je nutné dbát na to, aby byla třída dobře vyvětraná.

- Děti leží na zádech na podložce. Nádech do břicha (nácvik mezižeberního dýchání), pomalý, dlouhý výdech na hlásku ššššš...
- Děti sedí na patách, nádech doprovází pohyb rukou nad hlavu (nejprve jedna, pak druhá ruka – prodloužení doby nádechu), pomalý výdech doprovázený pohybem

rukou směrem dolů (konec výdechu – ruce leží na kolenou) Při výdechu děti šeptají slabiky tú, nebo dú . V tomto cvičení mají děti vizuální kontrolu vlastního výdechu

- Děti stojí mírně rozkročmo, drží si břicho – kontrola nádechu a výdechu, opět šeptají slabiky tú nebo dú.

(viz příloha č.3 obr. 2, 3, 4)

Intonační cvičení – rozezpívání

Před začátkem zpívání lidových písní by se děti měli pokaždé rozezpívat. Patří to k hlasové hygieně. Rozezpívání může mít různé podoby:

Melodizace říkadel do pěti tónů:

- Děti se rozezpívají u klavíru (u kláves) na jednoduché melodii v rozsahu pěti tónů v přirozené poloze e1 – h1

Zpívaný dialog:

- Děti se opakují zazpívaný, zahráný motiv učitelem „ hra na ozvěnu“
- Děti melodicky odpovídají na otázku př.,, jak se jmenuješ? “ „, jmenuji se Iveta“

Rozšiřování hlasového rozsahu:

- Děti se rozezpívají u klavíru (u kláves) na vzestupné a sestupné melodii v rozsahu pěti tónů, kdy pedagog tuto melodii transponuje jak směrem vzhůru, tak směrem dolů.

Rytmická cvičení v českých lidových písních a říkadlech

Děti za pomoci claves (ozvučných dřívek) doprovázejí lidovou píseň. Zájmem učitele je, aby – dokázali hrát metrum. Rytmická cvičení jsou velmi důležitá. Vyvozujeme je nejčastěji z písní nebo úryvků skladeb.

(viz příloha č.3 obr. 5)

Rytmická ozvěna:

- Pedagog zahraje rytmus na claves, děti rytmus opakují. Zde přicházejí na řadu zástupná slova ze známé písně.
- Pedagog zahraje rytmus na claves, děti rytmus opakují. Rytmus je podepřen o metronom, který rytmus drží.

Rytmický doprovod písní:

- Děti známou píseň doprovází hrou na tělo. Dodržují metrum nebo předem stanovený rytmus, který se naučily např. při hře na ozvěnu.
- Děti známou píseň doprovází hrou na ozvučná dřívka. Dodržují metrum nebo předem stanovený rytmus, který znají. Mohou se rozdělit na dvě skupiny, každá z nich hraje jiný rytmus.
- Děti známou píseň doprovází na Orfeovy nástroje. Děti mohou být rozděleny na dvě, později tři skupiny. Každá skupina hraje jiný rytmus. (např jedna skupina doprovází rytmem předejru, druhá hlavní část písně a třetí dohru...)

Improvizační cvičení:

Rytmické rondo:

Učitelka zahraje společně s dětmi jednoduchý rytmus , pak zahraje svůj rytmus jedno z dětí (kteréže na řadě), děti zahrají opět stejný rytmus s učitelkou, další dítě zahraje svůj rytmus....

Melodizace rytmů a vymýšlení textů k rytmům.

Vymyšlená písnička- děti dle své fantazie se pokouší vymýšlet rytmy a rytmická spojení....

Uvolňovací fáze - Hudebně pohybové hry, tanečky:

Hudebně pohybové hry (HPH) a tanečky slouží především jako uvolňovací fáze, kdy po soustředění dětí přichází únava. Přirozený pohyb a volné pohybové vyžití uvolňuje napětí a pomáhá dětem překlenout dobu, kdy je potřeba dalšího soustředění.

Tuto uvolňovací fázi zařazují vždy, když cítím, že jsou děti unavené.

HPH- koreluje s měsíčními tématy .

Př. Na draky, Na čerty, Na sněhuláky....

(viz příloha č.3 obr. 15, 16)

Nácvik hry na zobcovou flétnu

Nácvik na zobcovou flétnu probíhá vždy s notovou předlohou. (Notový sešit Hrátky s písničkou)

Děti mají názorně představenou každou notu, kterou se učí. Vybarvují notu v notové osnově, dokreslují prstoklad na natištěné flétně a porovnávají s předlohou, kterou mají v notových materiálech. Každý tón je také představován krátkou říkankou:

Př.: nota h1 *Já jsem Honzík v třetí lince,*

zahraješ mě ve chvílince.

Hudební nauka

Hudební nauka pro takto malé děti má svá specifika. Dítě hudební pojmy vnímá jako symboly. Proto se je velice snadno a rychle učí. Prvním hudebním symbolem je pro děti houslový klíč, který je provází celými notami. Dalším stavebním kamenem je pojem nota, později děti řeší délku not, notovou osnovu a kde noty v notové osnově leží. Vše je doprovázeno říkankami, které tuto problematiku řeší – znázorňují.

Systematicky rozvíjejí nejen vztah dětí k hudbě, učí je intenzivněji hudbu vnímat, ale také podporují celkový rozvoj osobnosti a inteligenci dětí, aniž by je jakkoliv přetěžovaly.

(viz příloha č.2 , str. 59, příloha č.3 obr. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12)

Uvolňovací fáze - Hudebně pohybové hry,tanečky

Tuto uvolňovací fázi zařazují vždy , když cítím, že jsou děti unavené. Může být zařazena kdykoliv v rámci vyučovací hodiny.

(viz příloha č.3 obr. 17, 18, 19)

Rozloučení

Probíhá vždy na konci hodiny. Jedná se o rituální říkanku, se kterou se děti s učitelkou vzájemně rozloučí, určuje konec hodiny:

Dobry den, dobry den, dneska máme krásny den,

dobry den, dobry den, sejdeme se za tyden.

(viz příloha č.3 obr. 20)

Délka vyučovací hodiny : 60 minut

Skladba hodiny je sestavena tak, aby se u dětí systematicky rozvíjel nejen vztah k hudbě, ale aby s také učily intenzivněji hudbu vnímat aniž by se jakkoliv přetěžovaly.

3 ZÁVĚR

V teoretické části bakalářské práce jsem se zabývala charakteristikou pojetí hudebního vzdělávání v současném předškolním kurikulu, faktory hudebnosti, základními definicemi hudebních pojmů a klasifikací hudebních schopností. Je jisté, že hudba má velký vliv na rozvoj osobnosti i v předškolním věku. Zabývala jsem se hrou na hudební nástroj právě v předškolním věku, jejími přednostmi i riziky. Rozpracovala jsem hlavní zásady při výuce hry na zobcovou flétnu a dovednosti dětí při hře na zobcovou flétnu.

V praktické části jsem se zabývala výzkumem rozvoje hudebních schopností a hudebních dovedností dětí předškolního věku, které se učily hře na zobcovou flétnu. Výzkumné šetření probíhalo od začátku školního roku do ledna, tedy od začátku výuky na nástroj po dobu šesti měsíců. Výzkum jasně ukázal rozvoj hudebních schopností i dovedností spojených s hrou na nástroj. Tyto dovednosti se rozvíjely rychleji, protože na ty byl program primárně zaměřený a u většiny dětí se začínalo od začátku.

V další části své práce popisuji metodiku seznamování s hrou na zobcovou flétnu s rozepsanými formami a metodami práce s dětmi předškolního věku s ohledem na můj vypracovaný program **Hrátky s písničkou** a notový materiál **Hrátky s písničkou**, který je stěžejním výukovým materiálem pro vyučování dětí předškolního věku na zobcovou flétnu. Skladba roku koreluje s ročním obdobím a s hlavními událostmi v roce, skladba vyučovací hodiny má svá jasně daná pravidla, děti ví, co bude následovat a dává jim to jistotu v jejich počínání. To můžeme vidět i na natočeném videozáznamu z prosince tohoto školního roku. Videozáznam také ukazuje posun dětí právě při rozvoji hudebních dovedností.

Hudba mě doprovází od narození, a proto jsem ráda, že jsem se ve své bakalářské práci mohla věnovat hře na zobcovou flétnu u předškolních dětí. Svě zkušenosti, které jsem získala v Hudební škole Yamaha a dále v hudebních kurzech Kami, jsem zde mohla zúročit. Je krásné sledovat hudební vývoj dětí, ale i hudbou zprostředkovat chvíle, kdy se spolu rodiče s dětmi zabývají hudebním tvořením doma

při opakování písni, které se děti naučily.

Děti jsou zvědavé a přizpůsobivé. Dovedou si vštípit všechno, co je jim předáváno.

Vkládejme tedy do dětské duše krásu, cit a radost z vlastního objevování a tvoření.

4 LITERATURA

Drábek, V.: *Stručný průvodce hudební psychologií*. Pedagogická fakulta UK, Praha 2004.

Holas, M.: *Hudební nadání aneb Otázky hudebně psychologické diagnostiky*. HAMU, Praha 1994.

Holas, M.: *Psychologie hudby v profesionální hudební výchově*. HAMU, Praha 1993.

Kantor, J., Lipský, M., Weber, J. a kolektiv: *Základy muzikoterapie*. Grada, Praha 2009.

Kulka, J.: *Psychologie umění*. SPN, Praha 1990.

Kvapilovi, J. a E. *Flautoškola 1*. Metodický sešit pro učitele. Praha, Bratislava : WinGra, 2003. 63 s.

Kvapilovi, J. a E. *Flautoškola 2*. Učebnice hry na sopránovou zobcovou flétnu. Praha, Bratislava

Luska, J. (1996). *Sluch pro harmonii a jeho diagnostika*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého.

Luska, J.: *Vývoj sluchu pro harmonii v ontogenezi*. Univerzita Palackého, Olomouc 2006.

Poledňák, I.: *Hudebně pedagogické invence*. Výbor ze studií a statí k hudební pedagogice a výchově. Pedagogická fakulta UK, Praha 2005.

Poledňák, I.: *Hudební psychologie* (In: Hudební věda II, SPN, Praha 1988)

RVP PV, Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004

Sedlák, F.: *Hudební vývoj dítěte*. Editio Supraphon, Praha 1974.

Sedlák, F.: *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. Editio Supraphon, Praha 1989.

Sedlák, F.: *Základy hudební psychologie*. SPN, Praha 1990.

Těplov, B. M.: *Psychologie hudebních schopností*. SHV, Praha 1965.

Válková, L. – Vyskočilová, E.: *Hlas individuality*. Psychosomatické pojetí hlasové výchovy. DAMU, Praha 2007.

Vygotskij, L. S.: *Psychologie umění*. Praha, 1981.

Prof. Asmus Hintz: "Musik macht klug"[online] Impuls 2000 Dostupný z http://profi-l.net/sites/profi-l.net/files/sprachenlernen_mit_musik.pdf

5 PŘÍLOHY

5.1 Příloha č.1: ukázka vyučovací hodiny – video

Téma: Zima

Cíl:

1) Podněcovat děti k porovnání tempa – pomalu x rychle - uplatňování těchto výrazových prostředků při hře na rytmické nástroje.

2) Rozvíjet a prohlubovat poznatky o hudební nauce – délky not

Motivace : zima , sníh, sněhuláci

Pomůcky: notové sešity, karty s různým rytmickým notovým zápisem, nastříhané druhy not – pro každé dítě

1. Uvítání - CD1- č 1

Děti, děti pojd'te sem, do kola se sesednem...

2. Dechové cvičení - CD1- č.7

Na patách, nádech doprovází pohyb rukou nad hlavou.

3. Intonační cvičení – rozezpívání

Melodizace říkadla do pěti tónů: *Kuli, kuli kulilá, to je koule sněhová..*

Tempo – pomalu x rychle (na znamení)

Rozšiřování hlasového rozsahu: na vzestupné a sestupné melodii v rozsahu pěti tónů

4. Rytmická cvičení v českých lidových písních a říkadlech

Lidová píseň- *Koulelo se , koulelo, červené jablíčko*- ozvučná dřívka , vyjádření pohybem tempo v písni. Pomalu – předehra, mezihra , dohra. Rychle - sloky písně

Metrum: *Zima , zima, zimička, hází bílá peříčka....*

Motivace – sníh padá pomalu – v pomalém tempu na ozvučná dřívka

sníh padá rychle – v rychlém tempu na ozvučná dřívka

Rytmická ozvěna: *vítr, mraky, snížek, chumelice, fujavice....*

Rytmický doprovod písni: CD4 – č.3 *Kuli, kuli, kulilá ..*

Pohybové vyjádření tempa pomalu x rychle a rytmický doprovod na ozvučná dřívka v refrénu písně.

5. Uvolňovací fáze - Hudebně pohybové hry, tanečky:

HPH *Máme sníh* CD4 –č. 4 pohybové vyžití – lyžování

6. Nácviik hry na flétnu

Zopakování známých - tónů – h1 – Honzík, a1 – Amálka

písní – *Pekař peče housky*

Hra na dirigenta : píseň *Pekař peče housky*

Zopakování a upevňování - nového tónu z minulé hodina – g1 – Gustík

nové písně z minulé hodiny – *Otvírejte čerti vrata*

Orientace v notovém zápise – společné čtení z not

7. Hudební nauka

Nová píseň v notovém sešitě - *Žába leze do bezu*

-upevňování hudebních pojmů : Houslový klíč, jména not h1, a1, g1, délky not – celá nota, půlová nota, čtvrt'ová nota a čtvrt'ová pomlka

Barevné rozlišení- práce s pastelkami u stolečků (kolektivní práce) – jména not

Uvolnění – vybarvování omalovánky pod písničkou

Třídění do obručí – na koberci – podle délky not

Individuální přístup – každé dítě má svou kartu s rytmem (každé dítě jinou než ostatní) a samostatně jej vytleská

8.Uvolňovací fáze - Hudebně pohybové hry,tanečky

HPH – *Na mrazíka* CD4 – č. 2

HPH – *Na sněhuláky* CD4 – č.8

9. Rozloučení

Dobry den, dobry den, dneska máme krásny den.....

5.2 Příloha č. 2: ukázka z materiálu- Hrátky s písničkou:

Rytmická cvičení

Rytmizace textu: Zástupná slova

 Dům

 Vo-da

 Ko-lo-toč

 Ko-lo-běž-ka

2/4
Mám do-ma tam pr-ší já hra-ji kam je-de

Rytmické slabiky

2/4
TA-TE TÁ TA-TE TÁ TA-TE TÁ TA-TE TÁ

1) Spojte noty s počtem dob

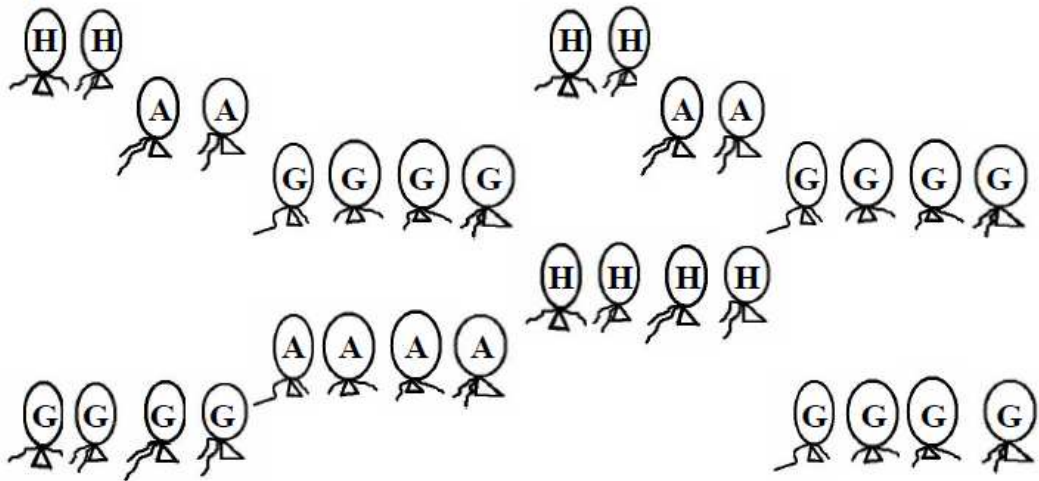
A collection of musical symbols and circled numbers for a matching exercise. The symbols include: a circled '1', a half note, a circled '2', a quarter note, a circled '1', a circled '4', a whole note, a fermata, a circled '4', another fermata, a circled '1', a half note, a circled '2', and a quarter note.

2) Najděte vždy dva stejné takty a spojte je pastelkou

Five musical staves, each containing a sequence of four notes in a treble clef with a common time signature (C). The notes are: G4, A4, B4, C5 (Staff 1); G4, A4, B4, C5 (Staff 2); G4, A4, B4, C5 (Staff 3); G4, A4, B4, C5 (Staff 4); G4, A4, B4, C5 (Staff 5).

Cvičení

vysoko / nízko

Kvíz

1) K jakému nástroji přiřadíte houslový klíč?

Cvičení

Vybarvěte správně podle počtu dob hudební nástroje

5.3 Příloha č. 3 : Fotografie z vyučovací hodiny:

Obr. 1: Uvítání – společná píseň

Dechová cvičení

Obr. 2: Dechové cvičení v leže

Obr. 3: Dechové cvičení v sedě

Obr. 4: Dechové cvičení ve stoje

Rytmická cvičení:

Obr. 5: S Orffovými nástroji - ozvučná dřívka

Hudební nauka :

Obr. 6: Řazení not do notové osnovy

Obr. 7: Řazení not do notové osnovy

Obr. 8: Pojmenování not v notovém sešitě

Obr. 9: Pojmenování not a barevné dokreslování not v notovém sešitě

Obr. 10: Pojmenování not a barevné dokreslování not v notovém sešitě

Obr. 11: Přirázování not podle vzoru- vytleskávání délky not

Obr. 12: Přirázování not – třídění

Obr. 13: Hledání not – podle vytleskaného rytmu učitelkou

Obr. 14: Hledání not – podle vytleskaného rytmu učitelkou

Hudebně pohybové hry – fáze uvolnění

Obr. 15: HPH - Na mrazíka

Obr. 16: HPH - Na mrazíka

Obr. 17: HPH – Kuli- kuli – kulilá, to je koule sněhová

Obr. 18: HPH – Kuli- kuli – kulilá, to je koule sněhová

Obr. 19: HPH – Na saních

Obr. 20: Rozloučení – společná píseň

